

Ольга КРОВИЦЬКА

кандидат філологічних наук

старший науковий співробітник відділу української мови

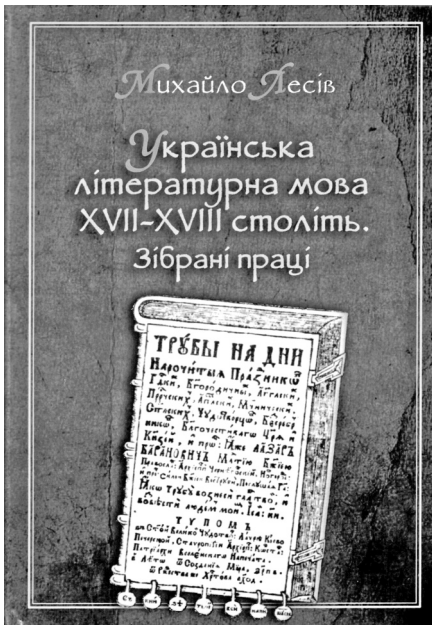
Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6707-5539>

e-mail: olha.krovytska@gmail.com

СВІТ, ЯКИЙ НІКОЛИ НАС НЕ ЗАЛИШАЄ

(огляд книжки: Лесів М. Українська літературна мова XVII–XVIII століть. Зібрані праці. Перемишль, 2016. 537 с.)

В історії кожної нації є цікаві моменти, пов'язані з історичними подіями, ситуаціями чи особистостями. Власне, історики мовознавства (і не тільки) відкривають перед сучасниками маловідомі факти й постаті української культури. Адже історія твориться з переплетення різних подій, ситуацій, зрештою, інтриг (здаймо князівські часи), та творить її нове прочитання. Тоді формується інша, доповнена, картина українського життя.

Збірка праць Михайла Лесева «Українська літературна мова XVII–XVIII століть» розкриває перед нами отой дивовижний світ, коли Україна перебувала в європейському просторі, а українські вчені творили її культуру на відповідному рівні. Це був неповторний час для розвитку культурної спадщини в багатомірному просторі: національні культури розвивалися поряд з іншими європейськими, у багатьох

містах довкола великих монастирів і церковних братств виникали культурно-освітні осередки, адже справжні духовні центри завжди пов'язані з божественною силою, що в них зосереджується.

Історія України XVII–XVIII ст. багата на особистості, які залишили неповторний слід в історії культури, зокрема Памво Беринда, Мелетій Смотрицький, Лаврентій Зизаній та ін.

Професор Михайло Лесів – один із найвідоміших українців у Польщі. Його наукова діяльність тісно переплітається з українознавчою тематикою. Він

неодноразово брав участь у конференціях, які проходили у Львові. Його виступи завжди були цікавими й надихали новими ідеями молодих науковців, спонукаючи до вивчення малодосліджених мовознавчих тем. На мою думку, історія мови – це наука про лінгвістичний простір, яка потребує комплексного знання про тогочасну культуру. Власне в цьому руслі працює і проф. Лесів.

У книжці «Українська літературна мова XVII–XVIII століть», яку зініціював Володимир Пилипович, справжній патріот України, у «Слові від упорядника» наголошено: «Шановний Читачу, презентована книжка професора Михайла Лесева “Українська літературна мова XVII–XVIII століть” – це третій том праць, вибраних з великого доробку нестора польського українознавства, який виходить друком у серії видань “Екслібрис Товариства «Українська народний дім у Перемишлі»» (С. 7). Ця частина наукового доробку вченого подана у двох великих розділах: «Дослідження» і «Рецензії та огляди». Доречно зауважити, що проф. Лесів свої українознавчі статті друкував трьома мовами (українською, польською, англійською), що, очевидно, надавало студіям з української мови європейського рівня.

У передмові до видання голова Міжнародної асоціації україністів Міхаель Мозер (Michael Moser) пише: «Збірка, що її читач має в руках, присвячена загальній темі “Українська літературна мова XVII–XVIII століть”. У текстах різного гатунку йдеться перш за все про мову українських джерел ранньомодерної доби та її дослідження. Йдеться про стосунки “народної” мови з польською й церковнослов'янською, а також про історичні взаємини української й польської мов, тобто про польські запозичення в українській мові й навпаки» (С. 11).

Можливо, варто нагадати деякі штрихи біографії проф. Михайла Лесева. Народився він 3 травня 1928 р. у с. Гута (тепер – Бучацького р-ну на Тернопільщині). У 1955 р. закінчив Люблінський католицький університет. У 1960 р. проходив стажування з історії української мови у Київському університеті, згодом викладав в університеті ім. М. Кюрі-Складовської та Люблінському католицькому, читав лекції в Гарвардському. Серед зацікавлень: українська діалектологія, ономастика, культура української мови, історія української мови, мовні українсько-польські взаємини тощо (детальніше див.: Українська мова. Енциклопедія. Київ: вид-во «Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана», 2000. С. 289). У його науковій спадщині містяться такі дослідження: «Діалектні фонетичні елементи в галицьких віршованих драмах 17–18 ст.» (1961), «Українські говори на території Народної Польщі» (1973), «Українські говірки в ПНР» (1987–1990), «Місцеві власні назви Люблінщини» (1972), «Репрезентативна та комунікативна вагомість власних назв» (1976), «Власні імена людей в українських загадках» (1979–1980), «Антропонімія в українських повістях М. Гоголя» (1984), «Роль церковнослов'янзмів і полонізмів в українській писемній мові 17 ст.» (1963), «Польсько-українські взаємовпливи в світлі мовних фактів у середньовіччі» (1989) та ін.

На мою думку, дуже цікаві дані містить «Вступне слово від автора». Це – окремі сторінки наукової біографії, пов'язані з українськими вченими Петром Тимошенком і Павлом Плющем та польськими лінгвістами-славістами Владиславом Зволінським і Веславом Вітковським.

У першому розділі «Дослідження» подані різнопланові статті, які розкривають деякі фонетичні, морфологічні особливості староукраїнських пам'яток. Звернено увагу на запозичення, що проникали в тогочасну мову. Виділяються

енциклопедичні статті для видання «Lexicon Grammaticorum. Whos Who in the History of World Linguistics».

У другому – «Рецензії та огляди» – зібрано короткі інформаційні статті про книжки (праці), присвячені історичній лексикографії, давнім граматикам, а також стисле повідомлення про «Словник української мови XVI – першої половини XVII ст.». І нам, історикам-лексикографам, причетним до його створення, було приємно побачити таку вісточку про нашу працю.

Наприкінці хочу процитувати проф. Михайла Лесева: «... бо для мене ці писання були однією з симпатичніших і вельми корисних пригод у моєму науковому та науково-популярному, а навіть у публіцистичному діянні. Вони вписуються в “історію української книжної мови від XVII ст.”, в тому також у мої дослідження польсько-українських мовних контактів та взаємозв’язків в історії споріднених народів протягом кількох століть, та у “словеноруську” традицію в історії української писаної культури протягом століть» (С. 27).

Видання, на мою думку, цікаве не лише змістом, а й відзначається професійним видавничим рівнем.